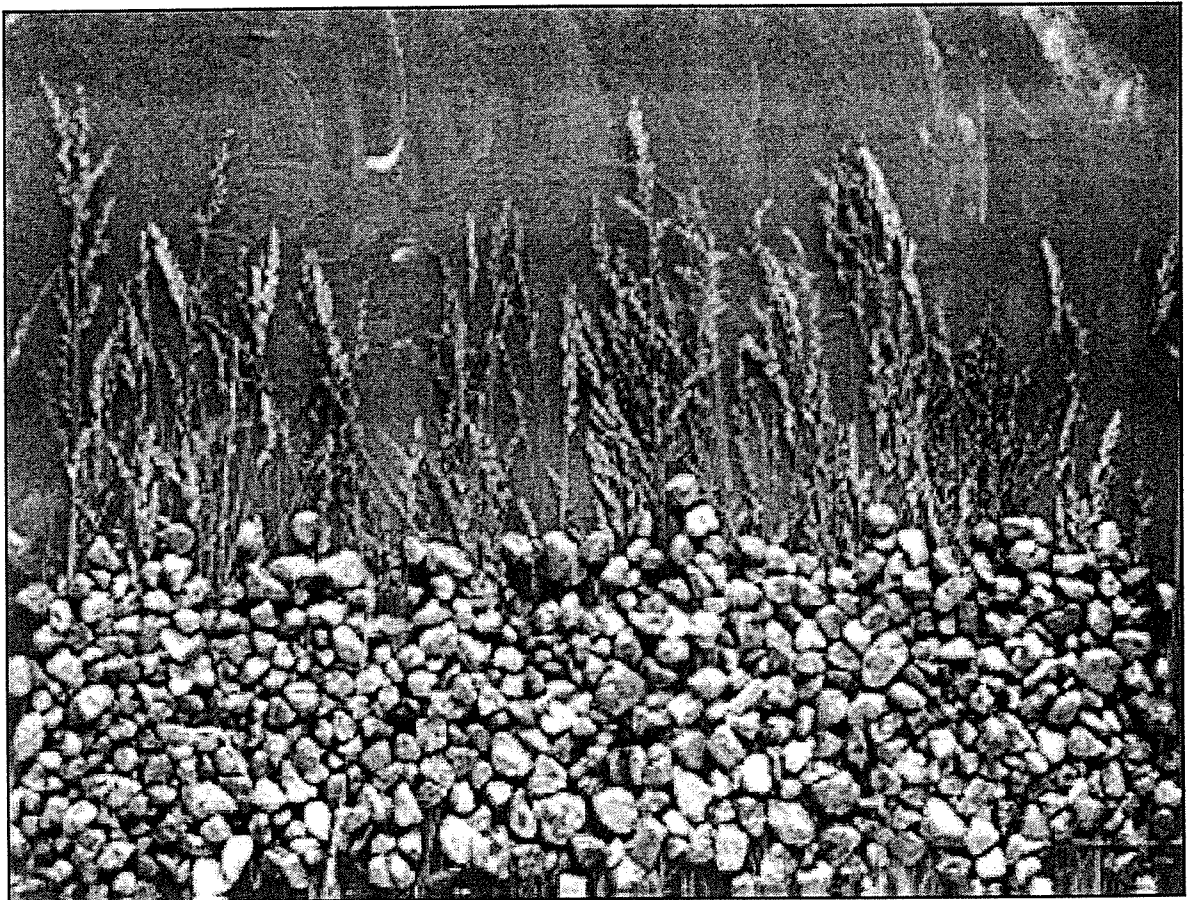

KÄNSELSPRÖTET

Föreningen Finlands Dövblinda rf

August 8/1999

Kommunikation som tema

Hälsningar från utlandet

Konstläger i Enare

Innehåll

Nya ansikten.....	2
Ledaren: Kommunikation som Tema.....	3
Att teckna eller inte - det är frågan.....	4
Punktskrift.....	5
Storskrift och Fingeralfabetet.....	8
Små upptäckter!.....	9
Från idé till praktik.....	10
Åsiktsspalten! Varifrån hjälp?.....	11
Utbildningen av tolkar utvecklas..	12
Teckenspråket är ett naturligt Språk.....	13
Hälsningar från Frankrike.....	14
Den XIII:e Dbl världskonferensen I Portugal.....	16
Induktionsstörningar.....	17
Den lappländska naturen Som inspirationskälla.....	18

På pärmbilden är ett landskapsarbete av Pekka Rissanen. Som material har använts små stenar och torkat gräs. På baksomslaget förekommer målningar: Outi Ahavas Katt samt Marja Korteniemis och Timo Leppäjärvis Lappländska landskap. (Foto: Raili Karisari)

Följande Känfelsprötet utkommer 15.9. Materialet bör vara på redaktionen 3.9.

Nya ansikten

Katri Pyykkö

Som ny datorstödperson på centralbyrån i Helsingfors har **Jorma Törnvall** börjat. Han har gått i ADB-institutet och han har en lång arbetserfarenhet med ADB. Han har mycket erfarenhet av programmering. Han har programmerat, planerat datasystem, ställt in program, undervisat och löst olika datasystemproblem.

Jorma berättar, att det skiljer sig helt från vad han tidigare gjort att fungera som datorstödperson åt dövblinda. Nu är det viktigaste, hur människorna skall ha nytta av datorerna. Det är en utmaning. För tillfället utreder Jorma, hurudanaa datorer och program som finns på byrån samt hos kunderna.

Jorma är 180 cm lång, medelstor och 49 år gammal. Han har brunt, kort hår. Jormas fritidsintressen är cykling, sällskapsdans, slöande, engelskspråkig litteratur och tittande på Eurosport. Han har två vuxna barn. Snart skall han gifta sig på nytt.

□

Kommunikation som tema

Dövblindas och hörsel-och synskadades kommunikationssätt är många. Var och en använder det sätt som passar den bäst. Ibland kan det vara svårt att finna ett lämpligt, praktiskt och snabbt sätt.

Temat för detta nummer är kommunikation. Temat behandlas i tidningens olika artiklar annars också. Även i många dövblindas egna berättelser tas ämnet kommunikation upp. Man berättar om egna erfarenheter eller hur man kommunicerar med andra. För alla är det viktigt att vara i kontakt med andra människor.

Också alternativa kommunikations-sätt väcker intresse. De lärs ut på kurser och läger. Många hoppas, att de skulle finna ett sätt som just passar dem. Och många har också hittat.

Teckenspråket har stor betydelse för dövblinda och hörsel-och synskadade, fastän inte alla använder sig av det. Filändska Johanna Mesch's avhandling blev färdig ifjol och hon disputerade i Sverige. Hon forskar

de i teckenspråk från hand till hand (taktiltecknande). Hon klargjorde hur man växlar tur i taktiltecknandet, hur man ställer frågor och förmedlar känslor. Det är den första forskningen som helt behandlar dövblindas kommunikation.

Bakom all kommunikation finns språk. Föreningens tidningar och tidskrifter stöder inläringen av språket. I tidningarna strävar vi att uttrycka oss på med ett klart och gott språk. Å andra sidan vill vi även ge lite utmaningar. Videoband på teckenspråk betjänar kunder som använder teckenspråk. Känslsprö-tet och många av våra broschyrer utkommer också på svenska.

Språkkunskapen utvecklas, när man övar. En kontinuerlig övning och inläring utvecklar och förbättrar kunskaperna, det må då vara frågan om finska, svenska, teckenspråk eller andra främmande språk. Om man inte övar, glömmar man fort.

Katri Pyykkö
Informatör

Att teckna eller inte - det är frågan

Seija Troyano

Nuförtiden betonas mycket, att familjen och närstående till en döv, dövblind eller gravt hörselskadad borde få så goda färdigheter som möjligt att kommunicera med barnet i fråga. Valet av kommunikationssätt underlättas, ifall diagnosen görs i ett tidigt skede.

När människans hörsel försämras eller försvinner i äldre år, upplever många det svårt att ändra på inrodade vanor. Många kämpar med dålig hörsel eller genom att läsa från läppar. "När man har klarat sig tidigare såhär, skall det nog gå nu också", tycks många tänka.

Jag fick nyligen tillgång till den engelskspråkiga tidskriften **US FAMILIES** (Usher-familjerna). Ett aktuellt tema i tidskriften är kommunikation. Man konstaterar, att läsandet från läppar är en viktig del av många dövblindas kommunikation. Som det enda sättet tröttar det ut ögonen och hjärnan och lämnar mycket till gissningens del. Att använda sig av teckenspråk samtidigt underlättar situationen.

"Kommunikation från hand till hand" – projektet träffade anställda dövblinda med Usher2. De tecknade inte, men ville nu lära sig det, eftersom deras syn hade försämrats. De tyckte att teckenspråket skulle ge möjlighet till kommunikation, trots att man skulle mista synen. Olyckligtvis hade många problem med att studera teckenspråk i en normal klass p.g.a. deras dåliga syn. De kunde inte följa läraren eller de andra studerandena.

Man frågade några dövblinda, hur teckenspråket har hjälpt deras kommunikation. De svarade bl.a. såhär:

- Nu när min syn försämrats, kan jag inte endast läsa från läppar. Därför är teckenspråket viktigt för att jag också i framtiden skall kunna kommunicera. Jag ångrar mig, att jag inte lärt mig det tidigare, så att jag inte skulle behöva kämpa så mycket nu.

- När jag var barn kommunicerade jag med tal, men jag har stor nytta av tvåspråkigheten. Jag skulle gärna se flera usher teckna.

Punktskrift

Soile Silvennoinen

Olika skriftsystem med upphöjda bokstäver har funnits ända sedan 1600-talet. Den första boken med upphöjda bokstäver utkom 1786. **William Moon** förevisade år 1839 sin egen skrift. Den används ännu av personer som har svårt att igenkänna punkter med fingrarna. **Louis Braille** utvecklade sitt eget punktsskriftsystem. **Charles Barbiers** system var grund för detta. Braille var själv blind. Han studerade i skolan för blinda i Paris och undervisade sedan där. Han var bara 16 år, då han utvecklade punktskriftbokstäverna år 1825. De godkändes officiellt i Frankrike år 1844.

Punktskrift kallas även blindskrift eller brailleskrift. Det är ett system med upphöjda bokstäver, som läses med fingrarna. Systemets basfigur har formen av en triangel. Där finns två punkter bredvid varandra och tre under varandra. Man kan skapa 63 olika märken av basfiguren. Dessutom används märken, som är skapade av flera figurer. På det viset uppkommer bokstäver, mellantecken, siffror, andra matematiska tecken och noter.

- Om usher-personerna skulle kunna teckna, kunde de teckna även från hand till hand, använda tolk och delta i sociala tillställningar.

De intervjuade usher-personerna hade också råd åt andra dövblinda samt åt familjer där barnet nyligen konstaterats ha usher.

- Det är bättre att lära sig teckna, då man ännu har syn kvar.

- Det kan rekommenderas att lära sig teckna i ett så tidigt skede som möjligt. När synen försämras, är det svårare. Det är svårt att följa med klassen, när man inte alltid ser, vad andra tecknar.

- Var sporrande. Hjälpt Usher-barnen och lär dig själv att teckna. Du är inte ensam. Du behöver tid att anpassa dig och så att du får allt det stöd och all den hjälp du behöver.

Fastän studierna i teckenspråk och accepterandet av det språket också för min del krävde "mycket svett och tårar", har det otvivelaktigt lönt sig. Varför skulle det inte det?

Punktskrift används överallt i världen. FN:s utbildnings-, vetenskaps- och kulturorganisation UNESCO rekommenderade år 1950, att man skulle undervisa i punktskrift i hela världen. Punktskriften är den samma i hela världen, förutom vissa språks särskilda tecken.

i synskadades grundskola i Jyväskylä, i svenskspråkiga skolan i Helsingfors samt i Arlainstitutet i Esbo. Som vuxen kan man också studera punktskrift på NKL:s och dess regionföreningars kurser, i privatundervisning och fjärrundervisning.

I början av studierna får eleven veta om punktskriftens användningsmöjligheter samt sedan gör man olika övningar för att utveckla känselsinnet: man känner på olika ytor, tolkar olika föremål och upphöjda bil-

Studier i punktskrift

Undervisning i punktskrift inleddes år 1865 i Finland, i skolan flr blinda. Numera undervisas det i punktskrift

Punktalfabetet. De mörka punkterna beskriver det ställe, där den upphöjda punkten är. Punkterna skrivs från papperets andra sida i motsatt ordning. Således är punkterna upphöjda på rätt sätt, när man känner på texten på papperet. Synskadades centralförbund har ett kort, där punkterna är upphöjda

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	1	2	3
K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	4	5	6
U	V	W	X	Y	Z	Å	Ä	Ö		7	8	9
,	;	:	.	?	!	(	)	“		0		

der av dem och man spelar spel. På det sättet lär sig fingertopparna känna bättre och tilliten till känselsinnet ökar.

Den egentliga inläringen av punktskrift inleds med upphöjda bokstäver. Först bekantar man sig med 6 punkts basfiguren med hjälp av en punkträmodell. Sedan lär man sig platser och namn. Först lär man sig enkla bokstäver, som A, K, L och M och med dessa görs läs- och skrivövningar.

Man kan börja studera, och det lönar sig också, att börja då man ännu har syn kvar. Då är det enklare att skapa sig en helhetsbild av punktskriftssystemet och det går snabbare att lära sig. Själv lärde jag mig t.ex punktskriften redan för 13 år sedan.

Användningsmöjligheter

Punktskriften är en viktig hjälp för synskadade i arbetet, studierna, på fritiden samt förövrigt i vardagen. Genast efter jag lärt mig punktskriften, har den varit viktig för mig. Jag har verkat som punkthandledare i individuellt handledningsarbete och på kurser. Jag har föreläst på olika ställen om punktskrift. Jag har också undervisat i användningen av hjälpmedel för punktskrift (dialogos, tellatouch).

Det är viktigt att upprätthålla förmågan att läsa punktskrift. Från NKL:s bibliotek kan man låna böcker med punktskrift. Jag får också några tidningar skrivna med punktskrift. Ofta tar jag med av dem på resor. Jag läser punktskriften med fingrarna och beundrar landskapet samtidigt.

Jag brevväxlar med synskadade och dövblinda. Punktskriften kan också vara ett kommunikationssätt. Fingerpunktskriften lärde jag mig av en japansk dövblind, Satoshi Fukushima, på en konferens. När jag talade, berörde jag med pekfingret, långfingret och lillfingret Satoshis fingrar i samma ordning som om jag skulle skriva med punktskrivmaskinens tangenter. Varje sex punkter av punktskrift motsvarar alltså ett finger. Fingerpunktskrift lämpar sig bra för kommunikation mellan två dövblinda som behärskar punktskrift. I framtiden kan jag få en punktdisplay till min dator.

Punktskriften har medfört nya möjligheter för mig. När synen försämrades, ökar användningen av punktskrift möjligheterna i vardagen. □

Stora bokstäver och fingerbokstäver

Vieno Hyttinen

I början av 70-talet var jag på anpassningskurs, där 10 personer med olika grad av dövblindhet deltog. Det var en het juli i Tyyskylä då.

En person som varit döv från födseln och förlorat sin syn som barn, ville diskutera med mig. Hans mamma berättade det åt mig. Jag såg ännu då och kunde höra med hörapparaters hjälp. Jag såg också läpparna och det hjälpte även till.

Jag kunde inte fingeralfabetet eller teckenspråk. Jag undrade hur jag skulle gå till väga. Då kom jag på: jag skriver bokstäver i hans hand. Min nya vän blev glad. Han kom ihåg de första bokstäverna i hans liv. De kallades sedan "stickbokstäver" (tikkukirjaimet). Kaija Salekari visade dem i TV. De blev mera allmänna. Senare ändrades namnet till antikvabokstäver. Nu kallas de storbokstäver.

Först efter denna kurs lärde jag mig fingeralfabetet. När jag första gången såg det, tänkte jag, att det är så

svårt att jag inte kan lära mig det. Men när jag började öva, blev jag förvånad. Är det så lätt?

Man har frågat av mig, vilket är lättare eller snabbare, finger- eller storalfabetet. Det beror på handens storlek och skrivstilen. Det finns långa fingrar, korta, smala och tjocka, viga och styva.

Storbokstäverna är kanske lite snabbare och lättare att förstå än fingerbokstäverna. Så är det i alla fall för människor, som någon gång sett bokstäverna.

På dövblindas möten och på andra tillställningar använder jag storbokstäver, när jag inte använder diskussionsapparat. Ifall det förekommer seende och hörande människor på mötet, använder jag storbokstäver och tella touch – diskussionsapparaten. Den kan endast användas, om den ena parten ser normalt och den andra kan punktskrift. Apparaten har tangenter för båda. Övning ger färdighet. □

Små upptäckter!

Riitta Lahtinen, forskare i dövblindas kommunikation

För mig betyder kommunikation social samvaro, där människorna kan vara i en jämställd diskussion. Vi har under årens lopp samlat olika dövblindas och deras familjemedlemmars och vänners lösningar för olika kommunikationssituationer, där tal eller tecknande inte räckt till. Den viktigaste frågan är? Hur får man snabbt information, utan extra energi, lätt-och i realtid? Är det möjligt?

Lösningarna är alltid personliga för familjerna eller individerna. Men det finns gemensamma drag. När det kommer gäster eller när man är i bilen, och shoppar, på fest, förändras situationerna hela tiden och även kommunikationssätten. När man far bort från någon, ger visningen av riktningen en vink om att man skall fara och vart man är på väg. Då behöver man inte fundera, om man blir ensam. Och när man inte kan använda hörapparat eller andra hjälpmedel. Skall man vara tyst då? Ju fler sätt som används, desto mera information får man.

Jag har fått mycket feedback av dövblinda. Av dem framkommer tydligt, att man önskar kommunikationssätt, som är enkla, praktiska, lätta att lära sig och komma ihåg.

Tal och tecknande är de vanligaste kommunikationssätten bland dövblinda. Men man kan tänka på andra sätt, då man inte längre hör eller då man inte kan teckna så bra, att diskussionen skulle förlöpa väl.

Användningen av fingerbokstäver intresserar många familjer. Användningen av de engelska fingerbokstäverna ökar, då de är lätta att lära sig och komma ihåg. Man kan även använda finländska fingerbokstäver. Jag ser dem som ett alternativ, som man i olika situationer kan använda på olika delar av kroppen. Fingerbokstäver kan man också göra under bordet utan att någon lägger märke till det. Fysiskt är de lätta att göra. Man prövar även Dalgarnos fingerbokstäver. De påminner om de engelska. Man kan göra en ritad version av dem på handskarna. Man

kan sedan sätta den på handen, när man är ute eller till butiken. Den andra personen pekar bara på bokstäverna på handsken. Det är ett lätt hjälpmedel, som fungerar utan elektricitet och särskild undervisning. Var och en kan det, bara man kan alfabetet och kan hälsa! Det viktigaste är, att vi vet vilka sätt som används. Då kan vi välja de som passar oss bäst.

Att rita på kroppen är ett intressant sätt, när man bekantar sig med konst. Former och färger kan man efter beskrivningen göra åt en annan genom att till exempel rita på den andras rygg. Då kan man njuta längre av tavlan och använda sin egen fantasi!

Ett musikfrämjande eller en pantominföreställning kan tolkas med rörelser. Då visas framförandet genom, att man rör sig tillsammans med den andra. Man använder varken tal eller tecken. Då kan personen själv sluta sig till, vad som händer.

Det krävs mod och nyfikenhet! Dessa metoder kan man lära sig på kurser i dövas folkskola, tillsammans med familjemedlemmar, vänner eller tolkar! □

Från idé till praktik

Russ Palmer

Jag studerar vid Sibelius-Akademien. Föreläsningarna är händelserika: man pratar samtidigt som man visar bilder och figurer. Ibland sker övningarna i mörka rum, där bara musiken hörs. I dylika situationer, har jag varit tvungen att utveckla fungerade lösningar, så att jag får samma information som de andra studerandena.

Att enbart läsa från läpparna, tala i mikrofon eller teckna från hand till hand ger inte all den information som ges omkring mig. Att rita på kroppen och sociala snabbmeddelanden, gör så att jag hålls med i gruppens takt. Och vad som är trevligast: jag lär dessa sätt åt mina tolkar och vänner. De är lätta att lära sig. De garanterar en känsla av samhörighet och kvalitet i sociala situationer för mig! □

Böcker som Finlands Dövblinda rf gett ut:

Korvat ja kuuleminen (Öronen och hörseln)

– boken i svartvit- eller diskettversion (80mk/st)

Tiskattu Ruusu - runoja ja tarinoita (En diskad ros-dikter och berättelser)

– boken i svartvit-och punktskriftversion samt som ljudband (50 mk/st)

Åsiktsspalten!!

Varifrån hjälp?

Marja-Liisa Ritala

Kommunerna beviljar undervisning i teckenspråk i olika grad. Lagtexten känner ju inte till något annat kommunikationssätt. Dövblindas och hörsel-och synskadades kommunikation är inte alltid teckenspråk. Vi använder också andra alternativa kommunikationssätt. Tolkarna och lärarna i teckenspråk vet inte alltid om våra metoder. De skall dock ge undervisning.

I hemundervisningen har jag försökt finna ett kommunikationssätt, som skulle passa mig. Jag har svårt att urskilja rörelser. Jag urskiljer inte teckenspråk, tecknat tal och läppar i tolkningssituationer tillräckligt bra, trots undervisning. En stor del av den beviljade undervisningen gick åt till att prova och söka. Det gick energi och tid. Man blir besviken och får gråa hår. Jag har provat med Dalgarnos fingerbokstäver och engelska fingerbokstäver. I båda metoderna stör mina känselstörningar läsandet. Vanliga fingerbokstäver från hand till hand är lättare, men det är svårt att hålla jämn takt med talet. Sakerna är också nya och

främmande för min lärare. Vi frågar och söker båda två.

Jag har funderat mycket. Vi dövblinda och hörsel-och synskadade borde ha möjlighet, att före hemundervisningen inleds, konsultera och förhandla med någon, som vet hur olika kommunikationssätt passar för olika människor. Det behövs en person som är insatt i kommunikationssätt. Var och en av oss dövblinda och hörsel-och synskadade behöver ett fungerande och ersättande kommunikationssätt. På det sättet skulle vi spara tid, energi och samhällets pengar, då vi kunde rikta undervisningen dit, vart den är avsedd.

Situationen nu ställer även höga krav på tolk-och lärarundervisningen. Få tolkar eller teckenspråkslärare vill själv stå för de kostnader som krävs för att få den tillägsinformation, som de alternativa kommunikationssätten ger upphov till.

Kanske framtiden för med sig en lösning på de här problemen! □

Svar till en fråga på åsiktsspalten: Induktionsstörningar

Katri Pyykkö

Olika hjälpmedel hjälper dövblinda och hörsel-och synskadade att kommunicera. Om man har kvar hörsel, beviljas hörapparat och induktionsslinga på medicinska grunder. Centralsjukhusets hörselcentrum beviljar hörapparater och induktionen ansöker man om till kommunens socialtjänst.

I förra numret berättade **Pekka Juusola** om en bostad, var husets elcentral störde hörapparaten i T-ställning. Pekka föreslog själv, att man skall "höra" på bostaden, förrän man besluter sig. Det är ett gott råd.

Hjälpmedelstekniker **Jukka Asumaa** har arbetat mycket för Finlands Dövblinda rf. Han säger, att när man väljer hörapparat, skall man se över dess egenskaper. Egenskaperna påverkar störningarna. Jukka Asumaa berättar, att man kan sätta in en induktionsslinga i vilken bostad som helst. Den störning som hissens maskinrum eller elcentralen förorsakar är lokal: den hörs inte i hela lokalen. Man kan lindra stör-

ningen genom att flytta på möblerna. Soffan tas bort ovanför elcentralen och störningen finns ej mer. Också TV:n orsakar ett störningsområde på en halv meter. Ifall man tvingas se på TV på nära håll eller höra på datorn genom slingan, kan de även störas, då hörapparaten är i T-ställning.

Jukka Asumaa tror inte, att telefondiskussionerna hörs. Telefonbolagen medger i alla fall inte det. Problemet kan ligga i rumsordningen. Om telefonen är nära grannens induktion, kan det vara möjligt att diskussionerna hörs. Då kan man pröva på att flytta på telefonen.

Jukka berättar, att grannens induktion kan höras, ifall grannen har hunnit sätta induktionen först på. Dessa problem försvinner genom att man väljer rätt hörapparat. Om det finns ett audioput-tillägg i apparaten, kan man höra på TV eller datorn med hörapparaten i M-ställning. Då stör inte grannens induktion. Ett annat sätt att lösa problemen är, att båda skaffar infraröd-system. □

Utbildningen av tolkar utvecklas

Katri Pyykkö

Den humanistiska yrkeshögskolan består av 10 folkhögskolor. Med är också Norra Savolax institut. I dess undervisningsprogram ingår en utbildning för teckenspråkstolkar. Nu har denna examen blivit en yrkeshögskoleexamen. Omfattningen är 140 studieveckor. En studievecka motsvarar ca. 40 arbetstimmar.

I den nya examen studerar tolkarna enligt en personlig studieplan. 120 studieveckor är gemensamma studier. I slutet av studierna specialiserar man sig. Studerande kan välja mellan fyra olika områden av fördjupade studier: 1. Teckenspråk, 2. Tolkning, 3. Ledning i teckenspråkskommunikation (undervisning) och 4. Tolkning för dövblinda och personer som blivit döva.

Pirkko Mikkonen från Norra Savolax institut berättar, att man planerar de fördjupade studierna som bäst. Efter tre år har de första tolkstuderandena kommit fram till dem.

Det första planeringsmötet för inriktningalternativet Tolkning för dövblinda och personer som blivit döva

har varit. Med var också representanter för dövblinda. Pirkko Mikkonen berättar, att man från olika håll frågar, vad utbildningen borde innehålla. Förutom undervisning i teckenspråk, undervisas i tecknande på finska samt i olika kommunikationssätt. Det undervisas även i rör-och hand till hand tecknande.

I denna studieinriktning får man grundfärdigheter för tolkning. När tolken arbetar, skall han kunna ta kundens alla behov i beaktande. I den nya examen betonas arbetspraktiken alltmer. Institutet har redan gjort ett preliminärt arbetspraktikavtal med Finlands Dövblinda rf. Det innebär att tolkstuderandena kan göra praktik på föreningens olika ställen, på läger och kurser. 20 studieveckor arbetspraktik ingår i examen på 140 studieveckor.

Pirkko Mikkonen vädjar till Finlands Dövblinda rf och dess dövblinda kunder. De egna behoven skall framföras åt studerandena. Studerandena väljer själva i den nya examen, vad de vill studera. □

Teckenspråket är ett naturligt språk

Terhi Pikkujämsä

Många av oss har studerat teckenspråk på kurser, där man först studerar tecknen och sedan småningom satser. Självt bekantade jag mig med fingerbokstäver och grunderna i teckenspråk för 27 år sedan under Inger Lindgrens ledning. Nu har jag slutfört grundstudierna i teckenspråk.

Dövas folkhögskola ordnar undervisning i grundstudier i teckenspråk enligt Jyväskyläs universitets födringar. De är avsedda för både hörande och döva. Omfattningen är 15-18 studieveckor. Inriktningarna är: modersmålslinjen och främmande språkslinjen. Inträdeskravet för hörande är A-nivåtentamen i teckenspråk.

Dövas kultur och språk

I studierna bekantar man sig med dövas kultur. Dövas skola och föreningar för döva har skapat teckenspråkig kultur. Dövas kultur är en livsstil. Förutsättningen för den är det visuella teckenspråket. Kulturtraditionen övergår från generation till generation med teckensprå-

ket. Betydelsen av en egen språkmiljö är stor för dövas välmående. Döva är inte "dåligt talande" eller språkokunniga". Med teckenspråket kan man uttrycka vad som helst.

Döva är en språkminoritet. När ett hörande barn föds till hörande finskspråkiga familjer, är barnets modersmål finska. När ett dövt barn föds till döva föräldrar, är teckenspråket dess modersmål. Modersmålet är det språk, som barnets föräldrar använder med barnet.

När hörande föräldrar får ett dövt barn, har barnet svårt att lära sig saker, ifall föräldrarna inte kan teckna. Barnet bör läras teckenspråk som första språk. Första språket är det språk, som barnet lär sig att använda först. Läraren bör ha teckenspråk som sitt modersmål och kompetens som teckenspråkslärare. Finska språket är då barnets andra språk.

I skolan bör dövas undervisning ske på teckenspråk. I Finland har det funnits få lärare som behärskat teckenspråk.

Teckenspråksteori

I studierna beknatade vi oss också med forskning och teori i teckenspråk. Det var mycket intressant. Teckenspråkets struktur består av handens ställningar, former, rörelser, riktningar och lokaliseringar. Positionerna kan vara neutralposition, framför-position, huvud-, kropp- eller icke-dominerande handens position. Till tecknen sätter man ofta till övrekroppens små ställningsförändringar, ansiktsuttryck och varierande rytm.

Man kan även skriva teckenspråk. Vi bekantade oss med brittisk skrift i teckenspråk. Där ingår bestämda skrivtecken för tecknen, rörelserna, rörelsernas riktningar, handledernas, armbågarnas och fingrarnas rörelser, fingrarnas kontaktytor och händernas samspel.

Till teckenspråksstudierna hör också dövblindas alternativa kommunikationssätt. En helhetsmässig kommunikation baserar sig på beröring och kroppsspråk. Tack vare dem får dövblinda mångsidig information.

Teckenspråket är likadant som vilket annat språk som helst; man glömmer det om man inte använder det regelbundet. För bevarandet och inläringen av teckenspråk, borde det finnas en anställd som använder teckenspråk här på centralbyrån. □

Hälsningar från Frankrike

Seija Troyano

När Finland övergick till sommartid i slutet av mars, deltog jag i ett veckoslutsseminarium i Frankrike, i **Poitiers**. Temat för seminariet var relationerna mellan dövblinda och stödpersoner. Temat behandlades ingående och ur många synvinklar.

Ofta anser man, att den hörande/seende parten stöder sin dövblinda part. På seminariet fick vi höra ett gift pars åsikt om saken. Den hörande och seende parten berättade, att han/hon likaledes får stöd av sin dövblinda part. De berättade också, hur släktingar talade vitt och brett om att en familjemedlem skall gifta sig med en dövblind, när de fick veta det.

På seminariet diskuterades också, om hur den dövblinda personen kan ha omsorg om sina åldrande föräldrar på samma sätt som vem som helst. Får den dövblinda möjlighet till det och på vilket sätt? Hur är det när det finns hörande/seende syskon eller dövblinda syskon? Hur är relationerna dem emellan? En kvinna, som har en dövblind bror och syster inledde diskussionen.

Huvudinlägget i seminariet behandlade relationen mellan stödpersonen och den dövblinda ur ett psykiskt, etiskt och socialt perspektiv.

Föreläsaren betonade, att självkänslan är grunden för det psykiska livet. Även stödpersonen bör ha en god självkänsla för att kunna hjälpa andra. Det kan vara ett problem att göra något för någon annan. Det kan leda till att den dövblinda blir "omgivningens fånge"; beroende av andra. Intressanta saker som föreläsaren tog upp var också tolkens och guidens etik samt kraven på personer som till yrke fungerar som stödpersoner.

Som alltid vid internationella tillställningar, hörde det till den sista kvällen program, middag och diskussion i fri form. Våra värdar förde oss med buss till huset där festen ordnades. Det var ljust och där var lätt att röra sig.

För programutbudet svarade de franska dövblinda och programmet räckte till. Dövblindas judoförevisning blev kvar i minnet. De har tränat judo med en hörande/seende lärare, som har svarta bälte. Svarta bältet betyder att läraren är en topplärare. Till gruppen hörde både kvinnor och män. Förevisningen var imponerande.

Ett extra program nummer ordnades, då ordföranden för Sveriges Dövblinda, Jane, fick en romantisk födelsedagsövertaskning av sin man Lauri. Lauri kom överraskande till Frankrike och anlände till festhuset med ett paket med en blå rosett. Det var spännande att följa med Janes förvåning, när hon fick en bekant hand i sin hand. Paketet innehöll en romantisk blomdekoration och sedan fördes Jane till dansgolvet.

På lunchen före hemfärden var diskussionen livlig. Man framförde drömmar om ett eget semesterhotell för dövblinda någonstans i det varma södern.

Och det var redan vår i Frankrike då! □

Finlands Dövblinda rf:s guidbroschyrer

Tulkinkäyttäjän opas
(Tolkanvändarens guid)
finns i svartvit-eller punktversion,
som teckenspråkigt videoband
eller som ljudband.

På hösten är en guide
om socialtjänsterna
på kommande.

Den XII:e Dbl:s Världskonferens i Portugal

Heikki Majava

Deafblind Internationals (DbI) 12. Världskonferens hölls i Portugal i juli. I den deltog 611 personer från 64 länder som antingen arbetar med dövblinda eller är dövblinda eller föräldrar till dövblinda.

DbI befrämjar dövblindas rättigheter. Man strävar till ett jämlikt deltagande, jämlik utbildning samt ett självständigt liv i hela världen. DbI försöker nå sina målsättningar genom att förbättra växelverkan mellan dövblinda, deras familjer, yrkespersonal och det övriga samhället. DbI befrämjar även kvaliteten på dövblindas tjänster. Den sporrar till forskning samt till att utveckla personalens yrkeskunskap och utbildning.

Under DbI:s styrning fungerar flera nätverk (networks). De utgörs av yrkespersonal. De befrämjar informationen och kunskapen inom saker som rör dövblinda.

- Acquired Deafblindness Network koncentrerar sig på dövblindas tjänster, forskning om dem samt utbildning i branschen.

- Communication Network utvecklar kommunikationssätten för personer som är från födseln dövblinda

- Congenital Deafblindness in Adults Network utvecklar tjänsterna för vuxna som är från födseln dövblinda

- European Network on Staff Development (EUCO Unit) utvecklar personalens yrkeskunskap

- European Usher Syndrome Network samlar in information och delar ut information om Usher samt gör allmänheten medveten om vad Usher är. Nätverket erbjuder även stöd åt nationella usher-grupper.

Under konferensen hölls DbI:s generalmöte. **Marjaana Suosalmi** avgick som ordförande. Till hennes efterträdare valdes **Michael Collins** från USA. DbI arrangerar sin Asien-konferens i Indien år 2000. Europa-konferensen är i Holland år 2001. **Seija Troyano** är med i planeringsgruppen för den konferensen. Följande världskonferens hålls år 2003 i Kanada. □

Den lappländska naturen som inspirationskälla

Text/foto: Raili Karisaari

Dövblindhet är inte ett hinder för kreativ verksamhet. På detta fick vi än en gång starka bevis från dövblindas konstläger. Det hölls i Enare i början av juli.

- Seende kan ibland t.o.m. vara ett hinder för kreativ verksamhet och de upplevelser som den kräver, säger läraren i bildkonst **Irene Kangasniemi**. Irene stod för undervisningen på kursen. Hon har också undervisat tidigare på dövblindas konstläger.

Träsejtar som kursdeltagarna gjort. En sejta är en sten-eller trästaty, som samerna dyrkade.

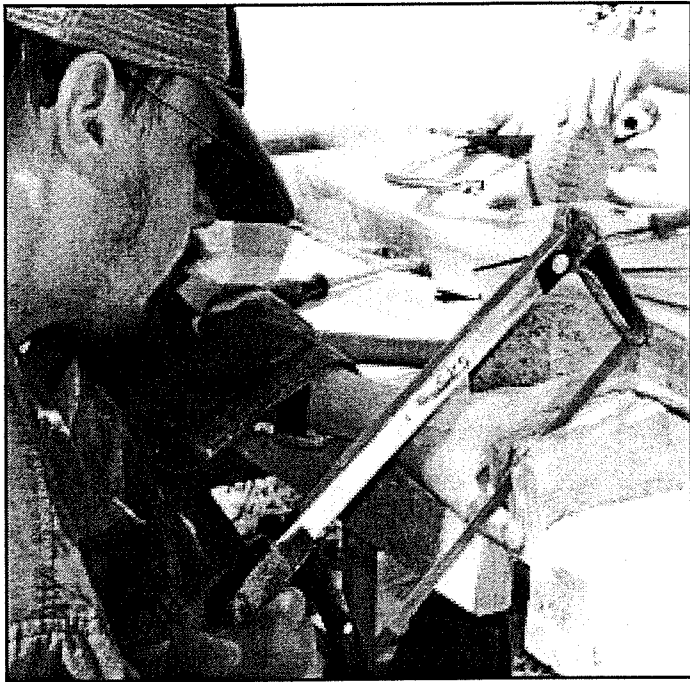
Temat för kursen var "Enare – vår inspiration". Kursdeltagarna bekantade sig med den samiska kulturen, levnadssättet, handarbetet, naturen och de material man kan utvinna därifrån. Om dem berättade enarebon **Ilmari Laiti**. Informationen kompletterades på same-muséet Siida på den andra kursdagen. Följande dag besökte **Jaako Kangasniemi** från Lapplands Guldgrävarförbund kursen. Han berättade om Lapplands ädelstenar och behandlingen av dem.

Upplevelser var en viktig del av kursen. Båttutflykten till Ukonkivi kommer alla ihåg. Ukonkivi är en klippö i mitten av Ukonseleken i Enare sjö. Det är en gammal offerplats för samerna. En kväll gick åt till att fiska. Kursdeltagarna provade på notfiske. Av fångsten blev det en smakfull måltid vid brasan.

På kursen målade man med vattenfärger, man gjorde konstverk av trä och sten, blomdekorationer och dessutom gjorde var och en egen amulett – ett trollsmycke att ha runt halsen. Konstverkena som tillverka-

des på kursen ställdes ut på kursens sista dag i restaurangsalen i hotell Kultahovi. Utställningen var imponerande och kursdeltagarna var nöjda med resultaten. □

Man skall vara noggrann när man gör konstverk av sten.

Irene Kangasniemi ger råd åt Outi Ahava i porträtteringen av katter.

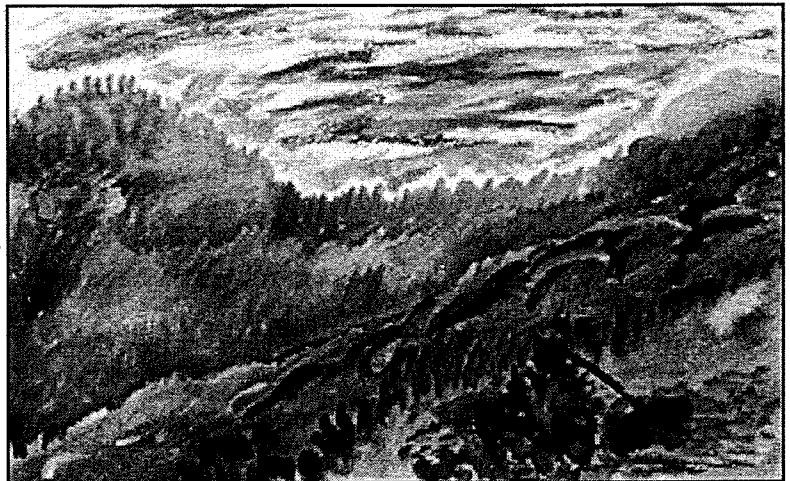

Kursdeltagarna gör dekorationer av blommor. På ändan av en tråkäpp sattes en svamp som hade formen av en boll. På den fästes olika torkade växter.

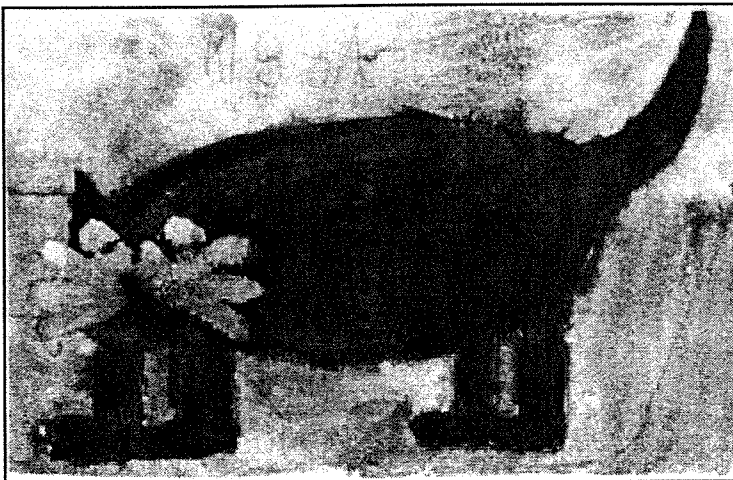

Timo Leppäjärvi
Lappländskt landskap

Marja Korteniemi
Lappländskt landskap

Outi Ahava:
Svart katt

TUNTOSARVI 25.årgången, ISBN 0358-2280

Utgivare: Finlands Dövblinda rf., Nylandsgatan 28, 00120 Helsingfors.
Telefon (09) 5495 350. Texttelefon (09) 5495 3526. Fax (09) 5495 3517.

Chefredaktör: Katri Pyykkö **Redaktör:** Raili Karisaari

Redaktionsråd: Unto Honkanen, Vieno Hyttinen, Ulla Kungas,
Merja Rouhiainen, Ritva Väisänen, Raili Karisaari, Katri Pyykkö.

Årgång 150 mk. Tidningen utkommer 11 gånger om året med storskrift, punkter,
som långsamt ljudband, som video samt och svenskspråkig översättning.